

Probleminis vaikų elgesys: priežastys

Pirmas klausimas: kam vaiko elgesys yra problema?

Jeigu sunkumai kyla jums, suaugusiems, adekvačiai įvertinkite: tai didelė, vidutinė ar maža problema. Kol mąstysite, jūsų emocijos nurims, ir, jeigu teks drausminti vaiką, priemonės nebus per griežtos. Pvz.: vaikas išsitėpė šventinius rūbelius jūsų artimųjų vestuvėse, parduotuvėje nukrito ant grindų klykdamas, ką nors grubaus pasakė močiutei, darželyje sukandžiojo vaiką. Kokio sunkumo šios problemos ir, kokios adekvačios drausminimo priemonės tiktų?

Antras klausimas: kokios problemos dėl netinkamo elgesio kyla pačiam vaikui?

Rečiau pagalvojame apie tai, kad netinkamas elgesys gali kenkti paties vaiko raidai, socialumui, jo savivertei - jeigu vaikas neturi draugų, jam sudėtinga mokytis naujų dalykų, patenkinti savo poreikius, patirti sėkmę, būtina ieškoti netinkamo elgesio priežasčių ir jas koreguoti.

Netinkamas elgesys gali būti:

- Išorinė agresija (elgesys nukreiptas į kitus asmenis, aplinką, daiktus)
- Vidinė agresija (apatija, demotyvacija, interesų trūkumas)

Neradus priežasties, o tik sustabdžius vieną netinkamą elgesio išraišką, laikui bėgant būtinai atsiras kitas netinkamas elgesys. Tik supratus priežastį ir ją panaikinus, netinkamo elgesio neliks.

Dažniausios vaiko netinkamo elgesio priežastys:

1. Situacija, kurią sukuria suaugę, neatsižvelgdami į vaiko interesus, jo savijautą. Pvz.:

- Per daug stimulų (darželis visą dieną, po to parduotuvė ar prekybos centras, vaikų kambarys, vakariniai svečiai ir pabaigai kompiuteris ar TV);
- Per mažai stimulų (vaikui nuobodu, veikla neatitinka jo amžiaus ar interesų, trūksta iššūkių, už vaiką viskas padaroma);
- Siurprizai, netikėtumai (kai vaikas nežino, kas bus, negali kontroliuoti situacijos, jaučiasi nesaugiai);
- Sveikatos sutrikimas, liga (vaikai ypatingai jautriai reaguoja į prastą savijautą, todėl svarbu įvertinti jo fizinę būklę);
- Neaiškios taisyklės ir/ar neaiškios pasekmės („elkis gražiai“, „apsirenk kaip žmogus“, „eik pažaisk“, „pamatysi, kas tau bus“).

Neišvengiamoms situacijoms, tokioms kaip vizitas pas gydytoją ir pan., vaiką galima paruošti: pasikalbėti apie tai, paaiškinti, kas bus, ir kokio elgesio iš vaiko laukiama. Kitais atvejais geriau pakeisti ir pritaikyti situaciją vaikui, o ne vaiką prie situacijos.

2. Raidos ypatumai:

- Natūrali vaiko raida – tam tikras gyvenimo etapas, kai vaikas neturi resursų kontroliuoti savo elgesį arba tai gali pakenkti jo vėlesnei savijautai (adaptacija, 3 metų krizė, tam tikrų baimių suaktyvėjimo laikotarpis, paauglystė)
- Specialieji ugdymo(si) poreikiai – vaikas gali save kontroliuoti priklausomai nuo jo pažintinės, emocinės, socialinės raidos.

3. Psichologinės problemos: mažų vaikų psichologinės problemos yra labai paslėptos. Būtina atidžiai stebėti, suprasti, ką savo elgesiu nori vaikas pasakyti. Emociniai poreikiai, kuriuos vaikas siekia patenkinti netinkamu elgesiu:

- Saugumas,
- Priklausymas grupei,
- Savivertė, tinkamumas, pakankamumas, gerumas,
- Autonomija, savarankiškumas.

Vaikas elgiasi taip, kaip jaučiasi – bloga savijauta, fizinė ar emocinė, iššaukia netinkamą elgesį. Matydami pasikartojantį netinkamą elgesį, turime ieškoti, kokie vaiko poreikiai yra nepatenkinti, kaip pažeistos jo ribos, kokius signalus jam siunčiame. Vaikas negali pasakyti, kas jam negerai, tačiau jis tai puikiai parodo savo elgesiu. Galia, patirtis, išmintis yra suaugusiojo įrankiai, todėl santykiyje Vaikas – Suaugęs visada atsakingas suaugęs asmuo. Suaugusiųjų darbas yra pastebėti, suprasti, išsiaiškinti, suteikti pagalbą, o ne pykti, įsižeisti, nuvertinti, atstumti.

Parengė Klaipėdos PPT psichologė Monika Pranauskienė

Pagal A. Kurienės paskaitą 2020-04-06